

YANGI KONSTITUTSIYA-YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTINING POYDEVORI

Sattorova E'zoza

Toshkent Davlar Transport universiteti talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilingan kun xususan bu tarixiy kun ahamiyatlari, konstitutsiya insoniyatning ijtimoiy hayotini huquqiy tartibga solish va tashkil etish borasida, bosh qonunimizning yaratilish tarixi, hayotimizda tutgan o'rni, mamlakatda tarixan qisqa muddatda milliy davlatchilikning mustahkam huquqiy poydevori yaratilganligi va bu borada Konstitutsiyamizning tutgan o'rni va roli hamda eng muhim jihatlari haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: konstitutsiyasi, "tuzum", "tartib o'rnatish", "barpo etish", "tashkil etish".

“Konstitutsiya insonlarga faqatgina baxtli bo'lish huquqini beradi, uni ushlab qolish o'zingizga bog'liqdir.

Benjamin Franklin (1706-1790) AQSHning sobiq prezidenti

“Konstitutsiya” so'zi lotincha so'z bo'lib, “tuzum”, tartib o'rnatish”, “barpo etish”, “tashkil etish” degan ma'nolarni beradi. Insoniyat ongli hayot kechira boshlagach, tartib-qoidalarga, asta-sekin qonunlarga ehtiyoj paydo bo'la boshlagan. Taraqqiyotning o'ziga xos bosqichlaridan so'ng Yer yuzidagi davlatlarda Asosiy qoida sifatida Konstitutsiya shakllanib borgan. Davlat rivojlangan, yuksalgan sari Konstitutsiya ham mukammallashib boradi. O'zbekistonning ham birinchi Konstitutsiyasi 1992-yil 8-dekabrda qabul qilingan. Ayni paytda O'zbekiston tarkibida bo'lgan Qoraqalpog'iston Avtonom respublikasining ham Konstitutsiyasi mavjud bo'lib, u O'zbekiston Konstitutsiyasiga hamohang unga zid bo'lmasligi kerak.

Yangi Konstitutsiya nafaqat moddalarning ko'paygani bilan, balki g'oyaviy ijtimoiy-siyosiy jihatdan ham yuksak maqomga ko'tarilib, unda fuqarolarning manfaatlari birinchi darajali bo'lganligi bilan ahamiyatlidir.

Konstitutsiyada fuqaro hayotining barcha jabhalari aks etgan. Bu esa fuqarolar farovonligining o'sishiga, ijtimoiy-siyosiy, g'oyaviy jihatdan yuksalishiga xizmat qiladi.

Konstitutsiya davlatning yuzidir. Biz o'z Konstitutsiyamiz bilan faxrlanamiz, unga amal qilib yashaymiz. Unda aks etgan har bir so'zning qadrini va ahamiyatini yuksak qadrlaymiz.

O'zbekistonning o'z istiqbol va taraqqiyot yo'li Konstitutsiyaga asoslangandir. Bizning konstitutsiyaviy siyosatimiz o'z milliy davlatchiligimizni, iqtisodiyotimizni va ma'naviyatimizni kamolot cho'qqilariga olib chiqishga qaratilgan. O'zbekistonda suveren demokratik huquqiy davlat qurish va islohotlar tamoyiliga asoslangan. Konstitutsiyani ishlab chiqish, muhokama qilish va qabul etish ulkan qonun ijodkorligi faoliyatining boshlanishi xolosdir. Asosiy qonun istiqbol yo'lidagi taraqqiyotimizning poydevorini tashkil etadi. Shuning uchun qo'yayotgan har bir qadamimiz konstitutsiyada mustahkamlangan qoida va talablardan kelib chiqishi zarur. Bu boradagi eng asosiy vazifa avvalambor konstitutsiya mazmunining har bir inson tomonidan chuqur anglab, o'zlashtirib olinishidir.

Asosiy Qonunimizning oldingilardan va boshqa davlatlarning konstitutsiyalaridan ajralib turadigan o'ziga xos jihatlari quyidagilardan iborat:

Birinchidan, 1992-yilgi konstitutsiyamiz o'zining tub mohiyati va falsafasi, maqsadlari va g'oyalari ko'ra yangi hujjatdir. Respublikamizning oldingi Asosiy Qonunlari biz sobiq Ittifoq tarkibida qog'ozdagina mustaqil bo'lgan davlatning konstitutsiyalari edi. Ushbu Qonunimiz esa birinchi muddasidan to oxirgi muddasigacha mustaqillik g'oyasi bilan sug'orilgan.

Ikkinchidan, Konstitutsiyamiz o'zining ichki tuzilishi va yangi konstitutsiyaviy institutlari bilan ajralib turadi. Bunda 1991-yili qabul qilingan "O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligining asoslari to'g'risida" gi konstitutsiyaviy qonun muhim mezon bo'lib xizmat qiladi.

Uchinchidan, Asosiy Qonun boshqa konstitutsiyalardan farqli o'laroq o'ta mafkuralashtirish va siyosatlashtirish ruhi bilan sug'orilmagan. Unda kommunistik mafkura, sinfiylik, partiyaviylikdan asar ham yo'q. Umumbashariy insoniy qadriyatlar biz qurayotgan huquqiy davlat va demokratik adolatli fuqarolik jamiyatining asosi bo'lishi kerak.

To'rtinchidan, Konstitutsiyamiz jahon hamjamiyati tomonidan e'tirof etilgan xalqaro huquq talab va qoidalariga javob beradigan tarzda tayyorlangan. Chunki O'zbekiston xalqaro munosabatlarning teng huquqli subyekti sifatida o'zining Konstitutsiyasida shunday talab va qoidalarni tan olgan va mustahkamlagan.

O'zbekistonning ichki siyosati davlatlarning suverenligi tengligi, kuch ishlatmaslik yoki kuch bilan tahdid qilmaslik, chegaralarning daxlsizligi, nizolarni

tinch siyosiy vositalar bilan hal etish, ichki ishlarga aralashmaslik qoidalariga va xalqaro huquqning umum e'tirof etgan boshqa qoidalari va normalariga amal qilish zaminiga qurilgan.

Islom Karimov

Beshinchidan, Konstitutsiyamiz jahon konstitutsiyaviy tajribasiga keng tayanishi va ijobiy tomonlardan atroflicha foydalanganligi bilan ham ajralib turadi. Konstitutsiyamiz eng taraqqiy etgan mamlakatlar, xususan, AQSh, Turkiya, Fransiya, Germaniya, Shvetsiya, Italiya kabi G'arb davlatlari, ruhiyati va etnik jihatlardan bizga yaqin bo'lgan Yaponiya, Misr, Hindiston va boshqa Sharq davlatlarining boy tajribasidan eng demokratik jihatlari, insonparvarlik g'oyalarini tarannum etuvchi xalqaro hujjatlarini o'zida jamlagan.

Oltinchidan, Konstitutsiyamizni mustaqil davlatimiz ravnaqining huquqiy kafolati darajasiga ko'taruvchi eng muhim belgi und a jahonning ilgo'r konstitutsiyaviy tajribasini milliy-ma'naviy va huquqqariyatlarimizga, o'zbek xalqining boy tarixiga uyg'unlashtirilib qo'llanilganidadir.

Konstitutsiyaning 79-moddasida: "Davlar yoshlarning shaxsiy, siyosiy, iqtisodiy, ijtmoy, madaniy, ekologik huquqlari himoya qilinishini ta'minlaydi, ularning jamiyat va davlat hayotida faol ishtirok etishini rag'batlantiradi" deb ko'rsatilgan. Asosiy qoidamizdagi ushbu so'zlar biz yoshlarni ruhlantiradi, yangi-yangi marralarni egallashga undaydi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga joriy etilgan ushbu o'zgartirish va qo'shimchalardan ko'zlangan asosiy maqsad qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi, va sud hokimiyatlari o'rtasida vakolatlarni yanada demokratik va mutanosib ravishda qayta taqsimlash hamda ularning o'zaro muvozanatini ta'minlashdir. Ana shu konstitutsiyaviy islohot asosida hokimiyat tarmoqlarining har biriga Konstitutsiyada belgilab berilgan o'z huquq va majburiyatlarini mustaqil holda amalga oshirish uchun zarur huquqiy shart-sharoit va kafolatlar yaratildi.

"Bugungi Konstitutsiya ayrim tuzatish va o'zgartirishlar tufayligina ozodlikning real hujjati hisoblanadi"

Tergud MARSHALL

O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi davlatimiz Asosiy Qonuni bo'lib bevosita amal qiladigan yuridik qoidalarni mazmuni bo'yicha umumiy lashtirib beradi va shior tarzida qoidalarni iloji boricha kam ifodalaydi. O'zbekiston Respublikasi huquqiy davlat qurishga qaror qilgan ekan, yuksak huquqiy madaniyat, Konstitutsiya va qonunga hurmat milliy istiqlol mafkurasida muhim o'rin

egallashi lozim. U o'zida xalqimizning eng ardoqli fazilatlarini, iymon va insof, mehr-oqibat, shafqat rahmdillik, uyat va andisha, or-nomus, o'zaro hurmat, yuksak vatanparvarlik, eliga va xalqiga sadoqat qadriyatlarini va g'oyalarini mujassamlashtirishiga ishonchimiz komil. O'zbek xalqi asrlar mobaynida avaylab-saqlab, sayqal toptirib kelgan o'z milliy urf-odatlarini, rasm-rusm, udum va an'analari, g'ururi, ijtimoiy-iqtisodiy turmush tarzi, huquqiy ongi, e'tiqodi, bir so'z bilan aytganda, madaniy-ma'naviy dunyosi bilan ajralib turadi. Buyuk ajdodlarimiz umumbashariyat ma'rifatparvarligini yaratishda bevosita ishtirok etganlar, ular jahon sivilizatsiyasiga ulkan hissa qo'shganlar. Ularning boy tarixiy va huquqiy merosidan Asosiy Qonunimizni yaratishda keng foydalanildi.

Biz, yoshlar ilmning yuqori cho'qqilarini egallab, bilim va tajribamiz bilan Vatanimiz ravnaqi va xalqimiz farovonligi yo'lida xizmat qilishimizda Konstitutsiya biz uchun qo'llanmadir.

“Jahon hamjamiyatida O'zbekistonning roli va o'rni tobora oshib borayotgan sharoitlarda mamlakat Konstitutsiyasi ma'naviy taraqqiyotni ta'minlash ishida, asosiysi, mamlakatning izchil iqtisodiy rivojlanishi va xalq farovonligi oshishiga real huquqiy asos bo'lib xizmat qilmoqda. O'zbekiston Konstitutsiyasi mustaqillik qo'lga kiritilgandan keyin juda qisqa muddatlarda ishlab chiqilgani va qabul qilinganini alohida ta'kidlash joiz. Asosiy Qonunni ishlab chiqishda o'zbek davlatchiligi rivojlanishining boy tarixiy yo'li, konstitutsiyaviy qurilishning zamonaviy go'yalari, universal demokratik tamoyillar hamda dunyodagi rivojlangan mamlakatlarning ilg'or konstitutsiyaviy tajribasi hisobga olingan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, O'zbekiston Respublikasi tarixi.

Tayanch tushunchalar: Qonun, Konstitutsiya, sivilizatsiya, ma'naviyat, “tartibga o'rnatish”, “barpo etish”, “tuzum”, “tashkil etish”.